

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
КРЕМЕНЧУЦЬКИЙ ЛЬОТНИЙ КОЛЕДЖ**

Циклова комісія економіки та управління

**МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ**
навчальної дисципліни «Економіка цивільної авіації»
вибіркових компонент
освітньо-професійної програми
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Електромеханіка

Харків 2022

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 30.08.2022 № 8

СХВАЛЕНО

Методичною радою
Кременчуцького льотного
коледжу
Протокол від 22.08 2022 № 1

ПОГОДЖЕНО

Секцією науково-методичної ради
ХНУВС з гуманітарних та соціально-
економічних дисциплін
Протокол від 29.08.2022 № 8

Розглянуто на засіданні циклової комісії економіки та управління,
протокол від 15.08.2022 № 1

Розробники: викладач циклової комісії економіки та управління, к.е.н.,
спеціаліст вищої категорії, викладач-методист, Пушкар О.І.

Рецензенти:

1. Професор циклової комісії аеронавігації КЛК ХНУВС, к.е.н., старший науковий співробітник Тягній В.Г.
2. Зав. кафедри міжнародних економічних відносин та адміністрування, к.е.н., доцент КІ ВНЗ «Університет ім. А. Нобеля» Єфременко А.Г.

1. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами Денна форма навчання

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин відведених на вивчення навчальної дисципліни						Вид контролю
	Всього	з них:					
		Лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	
Семестр №8							
Тема 1 Характеристика повітряного транспорту та його продуктивні показники	12	4	-	2	-	6	К/р на 30 хв.
Тема 2. Основні фонди і оборотні засоби цивільної авіації	12	2	-	2	-	8	К/р на 30 хв.
Тема 3. Собівартість продукції цивільної авіації	15	4	-	1	-	10	К/р на 30 хв.
Тема 4. Трудові ресурси і продуктивність праці в цивільній авіації	11	2	-	1	-	8	К/р на 30 хв.
Тема 5. Оплата праці працівників цивільної авіації	15	4	-	1	-	10	К/р на 30 хв.
Тема 6. Доходи, прибуток і рентабельність роботи підприємств цивільної авіації	13	2	-	1	-	10	К/р на 30 хв.
Тема 7. Інвестиції на підприємствах цивільної авіації	12	2	-	2	-	8	К/р на 30 хв.
Всього за семестр № 8:	90	20	-	10	-	60	залік

2. Методичні вказівки до практичних занять

Тема № 1. Характеристика повітряного транспорту та його продуктивні показники.

Практичне заняття: Характеристика повітряного транспорту та його продуктивні показники.

Навчальна мета заняття: Майбутнім спеціалістам необхідно знати поняття повітряного транспорту, вміти розрізняти особливості повітряної транспортної продукції, розраховувати основні продуктивні показники повітряного транспорту.

Кількість годин – 2 (денна форма).

Місце проведення: навчальний кабінет коледжу.

Навчальні питання:

1. Визначення поняття повітряного транспорту
2. Особливості повітряної транспортної продукції

3. Основні продуктивні показники повітряного транспорту
Література, методичне та матеріально-технічне забезпечення занять: 2 (с.34-38), 5 (с.20-34), 7 (с.23-42), 8, 11(37-65), 12(с.19-21)

План проведення заняття:

I. Порядок проведення вступу до заняття.

Організаційний етап:

- привітання;
 - перевірка присутніх;
 - перевірка готовності здобувачів вищої освіти до заняття.
- Актуалізація опорних знань, перевірка домашнього завдання.
Мотивація навчальної діяльності.

II. Порядок проведення основної частини заняття.

1. Проведення попереднього контролю теоретичних знань здобувачів освіти (фронтальне опитування).
2. Формування теоретичних умінь і навичок здобувачів вищої освіти (розв'язання завдань).

Питання для фронтального опитування:

1. Які особливості повітряного транспорту транспортної системи України?
2. Транспорт як важлива складова частина виробничої інфраструктури України.
3. Які особливості повітряного транспорту?
4. Дайте оцінку використання різних видів транспорту в залежності від швидкості постачання.
5. Назвіть функції та задачі підприємств і організацій цивільної авіації.
6. Дайте визначення поняттям «Авіакомпанія», «Чартерні авіакомпанії», «Низько затратні авіакомпанії», «Мережеві авіакомпанії». «Змішані авіакомпанії», «Ізольовані авіакомпанія».
7. Які ви знаєте продуктивні і об'ємні показники діяльності повітряного транспорту?
8. Охарактеризуйте за видами перевезень: регулярні перевезення, не регулярні перевезення, внутрішні, міжнародні.
9. Назвіть показники діяльності повітряного транспорту.
10. Назвіть види діяльності повітряного транспорту.
11. Охарактеризуйте діяльність транспортної авіації, діяльність по застосуванню авіації в галузях економіки.

III. Порядок проведення заключної частини заняття:

- підведення підсумків заняття;
- оцінювання здобувачів вищої освіти;
- оголошення домашнього завдання.

Тема № 2. Основні фонди і оборотні засоби цивільної авіації.

Практичне заняття: Основні фонди і оборотні засоби цивільної авіації.

Навчальна мета заняття: для здійснення виробничої діяльності авіапідприємства повинні мати основні і оборотні засоби які при повному їх використанні будуть впливати на економічну ефективність діяльності підприємства. Майбутнім спеціалістам необхідно знати сутність, склад, структуру виробничих засобів, вміти знаходити показники економічної ефективності виробничих засобів та робити висновки, які спрямовані на підвищення ефективності використання основних фондів та потужності підприємства в сучасних умовах.

Кількість годин - 2 (денна форма).

Місце проведення: навчальний кабінет коледжу.

Навчальні питання:

1. Поняття основних і оборотних засобів.
2. Оцінка основних фондів.
3. Знос основних фондів підприємства.
4. Амортизація. Методи нарахування амортизації.
5. Показники стану та використання основних фондів.
6. Показники ефективності використання оборотних засобів.
7. Шляхи підвищення ефективності використання основних фондів.
8. Вплив оборотності оборотних засобів на ефективність діяльності авіапідприємств.

Література, методичне та матеріально-технічне забезпечення занять: 2 (с.34-38), 5 (с.20-34), 7 (с.23-42), 8, 11(37-65), 12(с.19-21)

План проведення заняття:

I. Порядок проведення вступу до заняття.

Організаційний етап:

- привітання;
 - перевірка присутніх;
 - перевірка готовності здобувачів вищої освіти до заняття.
- Актуалізація опорних знань, перевірка домашнього завдання.
Мотивація навчальної діяльності.

II. Порядок проведення основної частини заняття.

3. Проведення попереднього контролю теоретичних знань здобувачів освіти (фронтальне опитування).

4. Формування теоретичних умінь і навичок здобувачів вищої освіти (розв'язання завдань).

Завдання для виконання.

Задача 1. Розрахувати планову суму амортизації авіапідприємства за квартал повідомивши суму амортизації на капітальний ремонт, якщо виробничий наліт годин за планований в розмірі 1000 на літаках А320 і 800 годин – на літаках типу А330. Тренажерний, допоміжно-службовий наліт і час роботи двигунів на землі прийняти за діючими нормами.

Норми амортизації	Всього		В тому числі на капітальний ремонт	
	A320	A330	A320	A330
Загальна на літако-годин., ум.од.	190	200	120	115
планера	120	115	70	100
двигуна	10	10	25	20

Задача 2. Розрахувати комерційну швидкість літака A320 за маршрутом А – В – С, якщо відстань від А до В буде 2000 км., від В до С – 4000 км., тривалість стоянки проміжного аеропорту (В) складає 45 хв., крейсерська швидкість літака 840 км/год.; час на маневрування при зльоті та посадці, на набір і зниження – 20 хв.; складова швидкості вітру дорівнює + 70км/год та +50 км/год. по ділянкам відповідно; час на рулювання 10 хв. (на політ). Розрахувати комерційну швидкість літака при безпосадочному польоті від А до С на відстань 6000км.

Задача 3. Розрахувати показники оборотності нормованих оборотних засобів;суму відносно вивільнених оборотних засобів.

Показники	План	Факт
Нормовані оборотні засоби в млн. ум. од.	640	660
Дохід від експлуатації, млн. ум. од.	4000	4500

III. Порядок проведення заключної частини заняття:

- підведення підсумків заняття;
- оцінювання здобувачів вищої освіти;
- оголошення домашнього завдання.

Тема № 3. Собівартість продукції цивільної авіації.

Практичне заняття: Собівартість продукції цивільної авіації.

Навчальна мета заняття: Авіапідприємства під час своєї діяльності здійснення різноманітні види витрат, що пов'язані з простим та розширеним відтворенням основних та оборотних засобів наданням послуг, виконанням робіт, вкладанням коштів у ринкові фінансові інструменти, залученням зовнішніх джерел фінансування тощо. Тому майбутні спеціалісти повинні вміти знаходити шляхи зниження собівартості продукції ЦА.

Кількість годин -1 (денна форма).

Місце проведення: навчальний кабінет коледжу.

Навчальні питання:

1. Класифікація експлуатаційних витрат.
2. Визначення собівартості перевезень
3. Шляхи зниження собівартості перевезень

Література, методичне та матеріально-технічне забезпечення занять: 2, 3, 4(с.25-36, 47-55).

План проведення заняття:

I. Порядок проведення вступу до заняття.

Організаційний етап:

- привітання;
 - перевірка присутніх;
 - перевірка готовності здобувачів вищої освіти до заняття.
- Актуалізація опорних знань, перевірка домашнього завдання.
Мотивація навчальної діяльності.

II. Порядок проведення основної частини заняття.

1. Проведення попереднього контролю теоретичних знань здобувачів освіти (фронтальне опитування).
2. Формування теоретичних умінь і навичок здобувачів вищої освіти (розв'язання завдань).

Завдання для виконання.

Задача 1. Розрахувати вплив факторів на зниження собівартості авіаперевезень на літаку А320. Вихідні дані.

Собівартість льотного часу – 200 ум. од.;

Продуктивність літака – 1050 т км/год.;

Середній наліт годин на 1 літак в рік – 1500;

Питома вага умовно-постійних витрат у складі річних експлуатаційних витрат – 25%.

Розрахувати як знизиться собівартість одного т км:

- якщо продуктивність літака зросте до 1150 т км/год;
 - якщо наліт годин за рік зросте до 2000 тис. год. за незміною продуктивністю;
 - за рахунок одночасного впливу двох факторів;
 - якщо собівартість льотного часу буде знижена до 180 ум. од. – за рахунок зниження амортизації та витрат на поточний ремонт
- а) при незмінній продуктивності літака вихідного нальоту годин;
 - б) при вказаному одночасно зміні продуктивності і нальоту годин.

III. Порядок проведення заключної частини заняття:

- підведення підсумків заняття;
- оцінювання здобувачів вищої освіти;
- оголошення домашнього завдання.

Тема № 4. Трудові ресурси і продуктивність праці в цивільній авіації.

Практичне заняття: Трудові ресурси і продуктивність праці в цивільній авіації.

Навчальна мета заняття: Ефективність авіапідприємства, що характеризується продуктивністю праці, залежить від правильних принципів організації виробництва, знань умінь, компетентності майбутніх спеціалістів, їхньої кваліфікації, спроможності вирішувати нестандартні завдання дисципліни існуючої системи мотивації праці, тощо.

Кількість годин - 1 (денна форма).

Місце проведення: навчальний кабінет коледжу.

Навчальні питання:

1. Склад трудових ресурсів авіапідприємства.
2. Показники руху персоналу
3. Сутність поняття продуктивності праці цивільної авіації
4. Система показників продуктивності праці.
5. Структура турових ресурсів підприємств цивільної авіації.
6. Методи визначення продуктивності праці ЦА.
7. Фактори, що впливають на зростання продуктивності праці робітників ЦА.

Література, методичне та матеріально-технічне забезпечення занять: 2 (с.54-58), 3 (с.40-44), 7 (с.63-62).

План проведення заняття:

I. Порядок проведення вступу до заняття.

Організаційний етап:

- привітання;
- перевірка присутніх;
- перевірка готовності здобувачів вищої освіти до заняття.

Актуалізація опорних знань, перевірка домашнього завдання.

Мотивація навчальної діяльності.

II. Порядок проведення основної частини заняття.

1. Проведення попереднього контролю теоретичних знань здобувачів освіти (фронтальне опитування).
2. Формування теоретичних умінь і навичок здобувачів вищої освіти (розв'язання завдань).

Завдання для виконання.

Задача 1. Визначити загальну економію чисельності робітників та приріст продуктивності праці за рахунок скорочення понадпланових простоїв, якщо у плановому періоді кожний робітник повинен був відпрацювати протягом року 230 днів. Через скорочення кількості захворювань та невиходів з дозволу адміністрації кількості відпрацьованих днів протягом року становила 234 дні. Чисельність промислово-виробничого персоналу становить 150 осіб, частка робітників дорівнює 0,8.

Задача 2. Визначити приріст продуктивності праці, якщо вивільнення чисельності працюючих внаслідок запровадження на підприємстві плану технічних заходів по виробу А становить 12 осіб, по виробу Б – 27 осіб, по виробу В - 42 особи. Планова чисельність працюючих становить 685 осіб.

III. Порядок проведення заключної частини заняття:

- підведення підсумків заняття;
- оцінювання здобувачів вищої освіти;
- оголошення домашнього завдання.

Тема № 5. Оплата праці працівників цивільної авіації.

Практичне заняття: Оплата праці працівників цивільної авіації.

Навчальна мета заняття: Заробітна плата - це найважливіша соціально-економічна категорія, яка поєднує інтереси працівника, роботодавця та держави: вона є основним засобом задоволення особистих потреб працівників; стимулює скорочення витрат на виробництво, зростання продуктивності праці, розвиток підприємства. Тому необхідно знати сутність, види заробітної плати, оплату праці робітників льотних професій, інженерно-технічного складу, інженерно-технічних робітників та службовців.

Кількість годин - 1 (денна форма).

Місце проведення: навчальний кабінет коледжу.

Навчальні питання:

1. Сутність значення заробітної плати.
2. Номінальна та реальна заробітна плата.
3. Тарифна система.
4. Форми і системи оплати праці.
5. Назвати форми і системи оплати праці на підприємствах цивільної авіації.
6. Оплата праці інженерно технічних робітників і службовців
7. Оплата праці інженерно-технічного складу.
8. Оплата праці робітників льотних професій.

Література, методичне та матеріально-технічне забезпечення занять: 1, 4-8.

План проведення заняття:

I. Порядок проведення вступу до заняття.

Організаційний етап:

- привітання;
- перевірка присутніх;
- перевірка готовності здобувачів вищої освіти до заняття.

Актуалізація опорних знань, перевірка домашнього завдання.

Мотивація навчальної діяльності.

II. Порядок проведення основної частини заняття.

1. Проведення попереднього контролю теоретичних знань здобувачів освіти (фронтальне опитування).
2. Формування теоретичних умінь і навичок здобувачів вищої освіти (розв'язання завдань).

Завдання для виконання.

Задача 1. Робітник V розряду за місяць виготовив 150 виробів при плановому завданні 130шт. Трудомісткість виготовлення виробу становить 1,26н.-год. Тарифна ставка робітника I розряду становить 1,35грн., тарифний коефіцієнт робітника V розряду – 1,4. Прогресивна оплата праці застосовується

при перевищенні паливного завдання 7%, відрядна розцінка при цьому зростає на 25%. Обчислити заробітну плату робітника за відрядно-прогресивною системою.

III. Порядок проведення заключної частини заняття:

- підведення підсумків заняття;
- оцінювання здобувачів вищої освіти;
- оголошення домашнього завдання.

Тема 6. Доходи, прибуток і рентабельність роботи підприємств цивільної авіації.

Практичне заняття: Доходи, прибуток і рентабельність роботи підприємств цивільної авіації.

Навчальна мета заняття: Дохід є основним джерелом покриття здійснених авіапідприємством витрат та формування прибутку, це один із найповніших показників що впливає на фінансовий стан підприємства. На практичних заняттях здобувачі освіти повинні вміти розраховувати показники ефективності роботи підприємств цивільної авіації і робити висновки.

Кількість годин - 1 (денна форма).

Місце проведення: навчальний кабінет коледжу.

Навчальні питання:

1. Визначення доходів авіакомпанії.
2. Тарифи на обслуговування комерційного навантаження повітряного судна.
3. Аеропортові збори.
4. Показники ефективності роботи підприємств в цивільній авіації.
5. Як розраховується доходи авіакомпанії.
6. Як розраховується доходи аеропорту.
7. Джерела формування доходів за основною і неосновною діяльністю підприємств цивільної авіації.
8. Визначення фінансових результатів діяльності авіапідприємств.
9. Показники рентабельності діяльності ЦА.
10. Напрямки використання чистого прибутку підприємств цивільної авіації.

Література, методичне та матеріально-технічне забезпечення занять: 1, 7.

План проведення заняття:

I. Порядок проведення вступу до заняття.

Організаційний етап:

- привітання;
- перевірка присутніх;
- перевірка готовності здобувачів вищої освіти до заняття.

Актуалізація опорних знань, перевірка домашнього завдання.

Мотивація навчальної діяльності.

II. Порядок проведення основної частини заняття.

1. Проведення попереднього контролю теоретичних знань здобувачів освіти (фронтальне опитування).
2. Формування теоретичних умінь і навичок здобувачів вищої освіти (розв'язання завдань).

Завдання для виконання.

Задача 1. У березні підприємство відвантажило продукцію і виставило покупцям рахунки на суму 54 тис. грн., у т.ч. податок на додану вартість – 9 тис. грн. Виробнича собівартість відвантаженої продукції становила 25 тис. грн. Дохід підприємства від здавання в оренду приміщення під офіс іншій фірмі – 2,1 тис. грн., сума дооцінки вартості запасів сировини 3 тис. грн.. Витрати, пов'язані з утриманням адміністративно-управлінського персоналу та іншими загальногосподарськими потребами становили 10,5 тис. грн. Витрати, спричинені реалізацією продукції через фірмові магазини підприємства та проведення рекламної кампанії, - 7 тис. грн. Витрати, пов'язані зі створенням резерву для покриття сумнівних (безнадійних) боргів боржників підприємства, - 1 тис. грн.

За користування банківською позичкою підприємство нараховувало до сплати відсотки у розмірі 1,5 тис. грн., по внескам на депозитні рахунки банків отримано відсотки у розмірі 0,7 тис. грн. Визначити чистий дохід, валовий прибуток, фінансовий результат від операційної діяльності, фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування та фінансовий результат від звичайної діяльності підприємства у першому кварталі.

Задача 2. Розрахувати рентабельність експлуатації літака A320 на повітряній лінії протягом 6000 км. При комерційному навантаженні 100% і 80% від граничної для даної відстані. Структура комерційного навантаження за вагою пасажирів - 80%, вантажі – 15%, пошта – 5%. Технічна швидкість навантаження 840 км/год. Собівартість льотного часу – 600 ум. од. Дані для розрахунку граничного навантаження: зльотна вага 77 тис. кг, вага пустого літака 40 тис. тон, витрата палива – 2700 в год., на землі 250 кг, навігаційний запас палива – відповідно з НПП, склад екіпажу 5 осіб. Тарифи для розрахунку виручки розрахувати згідно з доходними ставками або взяти з таблиць плат для I групи (тарифних зон).

III. Порядок проведення заключної частини заняття:

- підведення підсумків заняття;
- оцінювання здобувачів вищої освіти;
- оголошення домашнього завдання.

Тема 7. Інвестиції на підприємствах цивільної авіації

Практичне заняття: Інвестиції на підприємствах цивільної авіації.

Навчальна мета заняття: Одним із важливих факторів прогресивного розвитку авіапідприємства є інвестиційна діяльність, тобто діяльність яка пов'язана з вкладенням грошових засобів в реалізацію проектів, що дає можливість авіапідприємствам отримати прибутки протягом тривалого часу. Тому

курсантам необхідно знати сутність інвестицій, капіталовкладень, базові принципи оцінки ефективності інвестиції та навчитися розраховувати показники економічної ефективності інвестицій та робити висновки.

Кількість годин - 2 (денна форма).

Місце проведення: навчальний кабінет коледжу.

Навчальні питання:

1. Сутність значення та джерела інвестицій авіапідприємств.
2. Показники економічної ефективності інвестиції.
3. Визначення інвестиції, капіталовкладень.
4. Значення інвестицій цивільної авіації.
5. Джерела інвестицій.
6. Види лізингу в ЦА.
7. Методика формування лізингових платежів.
8. Показники економічної ефективності інвестицій.

Література, методичне та матеріально-технічне забезпечення занять:
4(с.61-66), 5(с.115-155).

План проведення заняття:

I. Порядок проведення вступу до заняття.

Організаційний етап:

- привітання;
- перевірка присутніх;
- перевірка готовності здобувачів вищої освіти до заняття.

Актуалізація опорних знань, перевірка домашнього завдання.

Мотивація навчальної діяльності.

II. Порядок проведення основної частини заняття.

1. Проведення попереднього контролю теоретичних знань здобувачів освіти (фронтальне опитування).
2. Формування теоретичних умінь і навичок здобувачів вищої освіти (розв'язання завдань).

Завдання для виконання:

Задача 1. Пропонується оцінити ефективність двох альтернативних інвестиційних проектів. Перший проект передбачає початкові інвестиції в обсязі 130 тис. грн., другий -175 тис. грн. Від реалізації першого проекту очікується отримання таких грошових потоків: 1-й рік – 34 тис. грн., 2-й рік – 65 тис. грн., 3-й рік – 80 тис. грн., 4-й рік – 48 тис. грн.

Від реалізації другого проекту протягом шести років очікується надходження сталих річних грошових потоків у розмірі 52 тис. грн.

Виходячи із ступеня ризику для обчислення грошових потоків від реалізації першого проекту застосовується дисконтна ставка в розмірі 10%, для другого проекту -12%.

Визначити найефективніший проект на підставі показника чистої теперішньої вартості проекту.

Задача 2. Прибуток (до виплати податку) складає 16780 тис. грн.;

прибуток, що залишився у розпорядженні підприємства 5840 тис. грн.; валюта балансу (загальна величина майна) 45230 тис. грн.; короткотермінові зобов'язання 1896 тис. грн.; джерела власних засобів 23450 тис. грн.; виручка від реалізації 73220 тис. грн. Визначити рентабельність інвестицій, власного капіталу, реалізованої продукції.

Задача 3. Обсяг виробництва у зв'язку з реконструкцією підприємства знизився з 9000 шт. на 20%. Маржинальний дохід на одиницю продукції до реконструкції складає 30 грош. од. Визначити маржинальний дохід після реконструкції на одиницю продукції.

Задача 4. Підприємство одержало кредит на три роки у розмірі 28 тис. грн. з умовою повернення з урахуванням виплат відсотків за кредит 34 тис. грн. Розрахуйте відсоткову ставку (норму прибутковості) і ставку дисконтування за кредитом (дисконт).

III. Порядок проведення заключної частини заняття:

- підведення підсумків заняття;
- оцінювання здобувачів вищої освіти;
- оголошення домашнього завдання.

3. Рекомендована література

Основна література:

1. Повітряний кодекс України. Закон України від 04.05.93 р. № 3168-XII.
2. Жаворонкова Г.В. Стратегічне управління авіатранспортними підприємствами: Монографія // Жаворонкова Г.В., Садловська І.П., Шкода Т.Н., Жаворонков В.О. / За редакцією д.е.н. Жаворонкової Г.В. – К.: Кондор-Видавництво, 2012. – 676 с.
3. Кудрицька Ж.В., Апарова О.В., Жебка В.В. економічна ефективність сталого розвитку підприємств авіаційної галузі: Монографія – К.: Вид-во «Логос», 2012 – 464 с.
4. Організаційно-економічний механізм управління авіатранспортним підприємством: Монографія [Г.В. Астапова, О.В. Ареф'єва, В.В. Матвєєв та ін.] – К.: Центр учбової літератури, 2016 – 304 с.
5. Апарова О.В. Організаційно-економічний механізм забезпечення сталого розвитку авіакомпанії. Монографія – К.: Логос, 2016 – 248 с.
6. Аль-Тмейзі А.Ю. Функціонування авіаційної інфраструктури України в системі світових інтеграційних процесів. Автореферат – НАН України, Ін-т світ. Економіки і міжнародних відносин – К., 2012 – 20 с.
7. Кравчук Г.В. Фінансово-економічне управління виробничими системами авіакомпанії. Монографія – Чернігів, 2017 – 364с.

Допоміжна література:

8. Луценко Г.П. Результативність функціонування національної транспортної системи: просторово-часовий аспект/ Г.П. Луценко, В.В. Дружиніна, В.О. Дружинін // Проблеми системного підходу в економіці: збірник наукових праць. – Київ: НАУ, 2017. – Випуск 5(61) – С. 43–51.
9. Луценко Г. П. Діагностика розвитку авіатранспортної інфраструктури України в умовах активізації міжнародного туризму / Г.П. Луценко, В.В.

- Дружиніна, Н. В. Старчик // Інфраструктура ринку. – 2018. – Випуск 20. – Режим доступу: <http://www.market-infr.od.ua/uk/20-2018>
10. Ківа Д. Авіаційна галузь на крилах науки [Електронний ресурс] / Ківа Д.// Віче – Журнал Верховної Ради України Режим доступу до журн. :<http://www.viche.info/journal/3366/>

Інформаційні ресурси в Інтернеті:

11. Міжнародна організація цивільної авіації (ICAO). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.icao.int/>
12. Підсумки діяльності авіаційної галузі України за 2017 рік. [Електронний ресурс] / Державна авіаційна служба -Режим доступу: <http://www.avia.gov.ua/>.
13. General Aviation Statistical Databook& 2016 Industry Outlook [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.gama.aero/files/GAMA_2016_Databook_LRes%20-%20LowRes.pdf